

Balletdansernes fotograf

Det Kongelige Biblioteks udstilling ”John R. Johnsen – Dansen i Spejlet”

af direktør Erland Kolding Nielsen

Introduktion

I maj 2012 åbnede Det Kongelige Bibliotek inden for kun to uger to store udstillinger, der hentede deres temaer og genstande fra Danmarks kulturarv i Det Kongelige Biblioteks enestående samlinger. Den sidste af disse repræsenterede det samtidskulturelle felt, nemlig fotografier af en endnu levende kunstner, *balletfotografen John R. Johnsen*, erhvervet for ti år siden.

Det Kongelige Bibliotek rummer som Danmarks Nationalbibliotek i sin Kort- og Billedafdeling også landets største samlinger af fotografier siden dette revolutionerende mediums opfindelse i 1839. Samlingerne omfatter så godt som alle typer og genrer gennem de efterfølgende næsten 175 år. Udstillingen, der åbnede d. 21. maj, er imidlertid den første i flere år, der *alene* bygger på bibliotekets egne samlinger, og den er også en længe planlagt præsentation af en meget betydelig erhvervelse fra det foregående årti.

Samlingen

Med økonomisk støtte fra *Augustinus Fonden, Nationalbankens Jubilæumsfond af 1968* og *Carlsbergs Mindelegat for Brygger I. C. Jacobsen* erhvervede Det Kongelige Bib-

liotek i 2002 fra John R. Johnsen selv en omfattende samling bestående af mere end 250.000 sort/hvide negativer, positiver og farvedias. Samlingen er en af de væsentligste balletfotografisamlinger skabt i Danmark nogensinde. Den dækker Bournonville-repertoiret hos *Den Kongelige Ballet*, Maurice Béjarts tidlige år med hans *Le Ballet du XXe Siècle* i Bruxelles, en lang række optagelser af George Balanchine og *New York City Ballet*, *Martha Graham Dance Company*, *Alvin Ailey's American Dance Theater* samt de store russiske klassikere som *Svanesoen* og *Nøddeknekkeren* til Flemming Flindt og hans Ionesco-repertoire.

Tre ildsjæle, tidligere balletanmelder ved *Berlingske Tidende* og docent i Dansens Æstetik og Historie ved Københavns Universitet, dr. phil. Erik Aschengreen, balletanmelder ved dagbladet *Information*, cand. mag. Anne Middelboe Christensen, samt tidl. afdelingsbibliotekar og balletconnaissance Kirsten Sørensen har efterfølgende brugt en betydelig del af deres (fri)tid igennem fem år på at ordne og registrere samlingen, der sandt at sige i sin tid ikke blev modtaget i nogen synderlig brugbar orden. Negativerne er blevet sorteret og registreret, medvirkende kunstnere identificeret og en registrant med metadata udarbejdet. Der er blevet udviklet en webskabelon til digital udgivelse af dele af samlingen, der er blevet digitaliseret 250 billeder i høj kvalitet til brug som trykforlæg og 1000 billeder til publicering på Det Kongelige Biblioteks webside www.kb.dk. (> Se under Billedsamlingen > Billeder). De 1000 digitaliserede fotografier er

særskilt registreret i bibliotekets onlinekatalog REX og dermed søgbar i katalogsammenhæng og via Google. Udvalgte eksempler er optaget i Det Nationale Fotomuseums særlige museumssamling og vil indgå i *Kunstindex Danmark*.

Fotografen

John R. Johnsen, der er født i 1945, var en af de første, der forsøgte og i høj grad lykkedes at indfange ballet fotografisk. Han var oprindelig autodidakt. Både i kulissen og i prøvesalen var idealet for Johnsen som noget nyt at overføre *bevægelsen* til fotografiet – med muskler, sved og knitrende blikke.

I 25 år, fra 1970 til 1995, fotograferede Johnsen *Den Kgl. Ballets* forestillinger. Hvor Balletten tidligere havde yndet opstillingsbilleder og perfektionsbilleder fra fotoprøver, insisterede Johnsen på at tage billeder både under prøver og under forestillinger. Det gav helt anderledes levende billeder – fulde af bevægelse og dynamik. Men det gav også modspil til den herskende nydelighedsæstetik – og ikke mindst en helt ny skildring af Bournonvilles balletter. Samtidig fulgte han tidens væsentlige internationale dansekompanier – fra *New York City Ballet* til *Maurice Béjarts* og *Alvin Aileys* kompanier. Johnsen-æstetikken dyrker kontrasten og det grafiske. Fotografierne er sort/hvide, de er grovkornede, og de leger ret brutalt med lys og skygge. For det er sanseligheden i danserens udtryk, der har resulteret i den reportageæstetik, som har skabt hans internationale position.

Det Kongelige Bibliotek markerer

således erhvervelsen og afslutningen på dette enorme ordnings- og registreringsarbejde, der i vid udstrækning har været et con amore-projekt på volontørbasis, på tre måder: 1. En *udstilling*, der er årets hovedudstilling i Det Nationale Fotomuseum i Diamanten, 2. En *stor bog* i to paralleludgaver på hhv. dansk og engelsk, som er rettet imod et bredere dansk og internationalt publikum, og som erstatter en egentlig katalog, idet vi erfaringsmæssigt foretrækker en særlig, af udstillingen formelt uafhængig og dermed selvstændig bog, der også har interesse efter udstillingen er nedtaget, og 3. *Digital tilgængeliggørelse* af samlingen på www.kb.dk og i REX.

Det kan imidlertid i dagens bevilningssituation ikke realiseres uden ekstern støtte. Udstillingen såvel som udgivelsen af værket *Dansen i Spejlet* i både en dansk og engelsk version på G.E.C. Gads Forlag i grafikerens Grethe Hvams stilrene layout er alene muliggjort gennem støtte fra *Handelsgartner Harry Opstrup's Fond* og ikke mindst en meget betydelig bevilling fra *Augustinus Fonden*. Udsalgsprisen er så lav som 349,- kr.

Men hverken ordning, registrant, bog eller udstilling ville imidlertid have været mulig uden balletfirkloverets mangeårige *Pas de Quatre* i samlingens uoverskuelige billedverden udført med en entusiasme, som fremtidige brugere af det rige billedmateriale forhåbentlig vil vide at værdsætte. Det er en enestående ordnings- og formidlingspræstation ved siden af dets mange andre gøremål.

Det Kongelige Bibliotek er dem stor tak skyldig.